

Framtíðin liggur í fullkomnum sjálvvræði

Fyritreytirnar hjá tíðindablöðunum eru eins nóg broyttar hessa öldina, sum sjálvur tíðindaflutningurinn. Politískt heft hóra feroysku blöðini valla undan. Einasta tryggin fyri sámligum framtíðar útlitum fæst, um blöðini gerast fullkomiliga óheft politískt

GRÆKARIS DJURHUUS
MAGNUSSEN

Stundum er at hoyra, at feroyskir fjölmiðlar eru vorðnir so nærgangandi. So hatskir og persónligir. Fólk sigast at ræðast, og onkur vamlast. Nógv í millum fyrr. Tá vóru blaðmenn (tá vóru bara menn) varnir. Hóvligir. Vildu ikki ganga ov nær. Teir vóru skikkiligr. Táð var tíðindaflutningur.

Jú, víst er tað, nógv er broytt í feroyska fjölmiðlaheiminum seinastu hundráð árin. Eisini seinastu sjeyti árin, síðani Sosialurin á fyrsta sinni sá dagsins ljós. Men kortini man onkur ógvast, blaðar hann gjøgnum onkur av feroysku blöðunum fyri hundráð árum síðani.

Í Føringatíðindi nr. 5 í maí 1890, ella fyri 107 árum síðani, stendur millum annað:

„Maður fall fjóra hvítusunnudag norðuri í Eiðisskorum við Gjáarmark. Táð var Rasmus Poulsen, av Strondum slegtaður. Hann var farin at draga lunda, og tá ið hann ikki kom aftur um kvöldið, sum hann hevði lovað, fekk konan fólk at leita. Hann varð funnin á Nøvatanga. Lærið var brotið og aftari parturin av hævðinum smýðaður. Í aðrar mátar var hann heilur, to at hann var fallin um 60 favnar. Ókyrrt var fyri norðan, so at líkið mátti dragast upp fyri bergið.“

Tíðindastubbin í Føringatíðindi var ikki beinleiðis bleytt orðaður. Yvirskrift var onginn sum so. Bara „Tíðindi úr Føroyum“.

Í dag, 107 ár seinni, høvdu tíðindini verið borin nakað soleiðis:

Yvirskrift: Maður dottin oman á Eiði.
Undiryvirskrift: 55 ára gamli Rasmus Poulsen doyði, tá hann fjórða hvítusunnudag datt oman í Eiðisskorum.

Tekstur: Tað endaði við syrgiligi vamlukku, tá 55 ára gamli Rasmus Poulsen á Eiði fór at draga lunda fjórða hvítusunnudag. Tá hann ikki var komin heim aftur um kvöldið, fóru fólk at leita. Nakað seinni funnu menn Rasmus Poulsen í Eiðisskor. Hann var omandottin, og deyður av fallinum. Rasmus Poulsen var

attaður av Strondum.

Vit kunnu taka eitt annað dømi, tí tveir mánaðir seinni hevur Føringatíðindi aftur eina ógvusliga søgu. Og aftur hesaferð er tað maður, sum er dottin oman. Yvirskriftin er onginn, so skelkurin mundi vera so mikið stórri, tá lesarin fór at lesa tíðindastubban:

„Maður er omandottin á fjalli í Kunoy, Skarðs Jógvan tey kallaðu. Fallið var ikki høgt, to sorið hann høvði so illa, at hann doyði skjótt eftir at hann var ferdur til doktarin.“

Í Føringatíðindi ein mánað seinni stendur aftur at lesa um Skarðs Jógvan:

„Skarðsjógvan, sum fall um Jóansøkuna, er ikki deyður. Hann er nú komin væl fyri seg aftur.“

Ein heilan mánað seinni fingur fólk sostatt at vita, at Skarðsjógvan kortini ikki hevði „sorið“ høvðið.

Jú, nógv er broytt. Nógv er broytt til tað betra. Men í summum førum mugu vit geva kritikarunum rætt. Fjölmiðlarnir eru eisini vorðnir kaldari í fleiri førum. Og við professionalismuni eru teir stundum eisini vorðnir nakað einstáttaðir. Allir miðlar koyra í stórum eftir sama journalistiska leisti. Teir hava allir somu uppskrift. Í Danmark, í USA, í Føroyum.

Innslog í sjónvarpi til dømis skulu vera stutt og greið. Her gongur stóra sjónvarpsstøðin í USA, CNN, á odda. Har eru inn-

sløgini í veruleikanum ongantíð ov stutt. Best: um tostast kann um sekundir. Og í Evropa taka alt fleiri sjónvarpsstøðir upp eftir CNN.

Alt hetta tosið um sekundir og journalistiskar leistar kann bera ávisar veikleikar við sær. Pláss er ikki fyri kenslum, bara professionalismu.

Í gomlum dögum var pláss fyri kenslum, men objektiviteturin var so sum so.

Danski journalisturin, Peter Sabroe, skrivaði soleiðis um eina syrgiliga hending í 1898. Greinin stóð í eini fyrraparts ávis, og snúi seg um fimm børn, sum svóvu inn í deyðan av kolosi. Hann skrivar soleiðis:

„I morges tidlig er sket en forfærdelig Ulykke i Landsbyen Skejby, der har kostet fem Børn Livet. Landarbejderens triste sociale Forhold har krævet saa stort et Offer, som tænkes kan...“

„Som man kan tænke sig vakte den skrækelige ulykke, der raaber til Himlen om danske Landarbejderes triste sociale Forhold, den største opsigst...“

„Da Moder og Fader stod overfor de fem Barne- lig, kunne vi have ønsket alle Landets Velhavere og fyrstelige Personer og Præster nærværende. Mon de da ikke havde faaet en knugende Følelse af den ganske eksempellose Armod, som raader blandt

vort Lands flittigste Klasse“.

Í dag høvdu fjölmiðlarnir borið tíðindini øðrvísi. Kaldari, og verri enn so so persónliga:

Yvirskrift: Fimm smábørn deyð av kolosi.

Undiryvirskrift: Mánanattina doyðu tey fimm systkini (nøvnini) av kolosi.

Í tekstinum hevði stutt verið greitt frá, hvaðani kolosin stavaði, og hvussu gomul systkini vóru. So vóru tey tíðindini borin.

Hetta seinasta dømið er tikið úr bókini „Stop Pressen“, eftir Erik Valeur.

Føroya Sosialdemokratir í 1949

Fari eisini at taka nøkur dømi um broytingina í tíðindaflutninginum hjá Føroya Sosialdemokratii, ella Sosialinum. Brotini eru frá 1949.

Í januar og februar hetta árið hevur nakað av kjaki verið um sáttmálar á arbeiðsmarknaðinum. Og 19. februar stendur í Føroya Sosialdemokratii ein greina-stubbi við yvirskriftini „Thorstein Petersens sáttmálaskil“. Greinin byrjar soleiðis:

„Th. P. heglar niður yvir sáttmálalógina, tí hann hevur skert maskinmeistararnar so nógv...“

Í dag hevði yvirskriftin verið nakað soleiðis: „Thorstein Petersen harmast sáttmálan...“

13. juli stendur grein í blaðnum við yvirskriftini: „Hví fara okkara trolarar av landinum at gera neyðsølu?“

Fyrstu reglurnar í sjálvari greinini: „Millum manna er mikið á máli, hví trolarar og kanska onnur skip við fara út av landinum – og neyðselja fiskin. Tað vil siga lata fiskin fyri ein pris, ið liggur langt undir tað, ið menn, sum leggja fiskin upp í Føroyum, kunnu fáa fyri hann, sjálfv tí ið arbeiðs- og pakkiútreiðslur eru frádráttar. Hetta er ikki bara beinleiðis stórt tap fyri skipaeigararar og manningina, men tað er eitt stórt landstap...“

Greinin omanfyri er skrivað gott háltvundrad eftir ógvusligu greinirnar í Føringatíðindi. Og munurin er stórur. Kortini hevði greinin verið øðrvísi, var

hon skrivað í dag.

Í fyrsta lagi skalt tú ikki nýta spurnartekin í yvirskriftini í eini redaksjónelliari grein (tó at onkur kortini ikki dugir at lata vera tann dag í dag). Í øðrum lagi er meiningin hjá blaðmanninum, ið skrivað hevur greinina, alt ov eyðsýnd. Í dag hevði talan tiskil ikki verið um eina redaksjónella grein, men um eitt lesarabræv.

Leygardagin 24. september 1949 stendur grein í Føroya Sosialdemokratii við yvirskriftini: „Myrðingin norðuri í Sundum“.

Av yvirskriftini fært tú varhugan, at farin er fram syrgilig vamlukka, ið ivaleyst hevur kravt fleiri mannalív. Eithvørt, sum forfedrar okkara hava roynt at tagt burtur. Men hyggið nú:

„Fyrrapartin síðsta tisdag varð boðað frá grind sunnan fyri Borðuna. Tað var to ikki grind, men ein bólkur av stórhvali, sperm. Bátar fóru to at royna at reka, og væl bar til, teir fingur ríkið stórhvalirnar inn á Havnina, har bólkurin varð goymdur, til ein av hvalbátunum við Áir, Falkur, kom tilstaðar. Spermarnir vórðu tá ríknir út aftur á fjørðin, har Falkur legðist at skjóta... Bátarnir róku hvalirnar heilt norður móti Streyminum, og so við og við komu allir hvalabátarnir inn at skjóta – eisini Loprans-bátarnir...“

Tað var so tað. Talan var ikki um syrgiligar mannalagnur, men um (syrgiligar) stórhvalalagnur.

Fortreytirnar broytast eisini

Í dag er onki Føringatíðindi. Danski journalisturin, Peter Sabroe, doyði fyri einum mansaldri síðani, og Føroya Sosialdemokratii eitur nú Tíðindablaðið Sosialurin. Hann livir.

Vit hava alment útvarp og sjónvarp í Føroyum. Tey vóru ikki til fyri sjeyti árum síðani, tá Føroya Sosialdemokratii varð borin í heim.

Úti í loftrúminum ferðast fylgisveinar, ið bera okkum myndir frá sjónvarpsstøðum úr øllum heimi. Fylgisveinar, sum á ein hátt binda okkum í meginlandið, ja, festa okkum í ríkinu hinu megin knøttin.

Vit hava telefonsamskipti um fylgisvein. Ja, í hesum dögum er ráðstevna í Norðurlandahúsinum um „telemedisin“. Tú kanst til dømis kanna hjartað um telefon, um fylgisvein. Og gloym ikki altjóða samskiptisnetið „internet“. Har kanst tú samskipta beinleiðis við fólk um allan heim.

Her eru broytingar, sum onginn, als onginn, kundi ímynda sær fyri bara sjeyti árum síðani. Broytingar, sum seta nýggj og heilt øðrvísi krøv til tað at reka eitt tíðindablað.

Yvirflóg av tíðindum

Nýggja samskiptisöldin, vit so smátt eru komin inn í, veitir fólk eina rúgvu av tíðindum og informasjónum av alskyns slag. Fólk nýst ikki longur at lesa blöðini fyri at fáa tíðindi. Tað fáa tey í útvarpi, sjónvarpi, interneti o.s.fr. Kortini vilja fólk framvegis hava tíðindablað. Men tey mugu vera øðrvísi, og tað er hetta, blaðleiðslur kring allan heim, eisini í Føroyum, noyðast at laga seg eftir.

Men hvussu skalt tú vera øðrvísi? Hvát skal vera øðrvísi?

Ivaleyrt er neyðugt, so ella so, at gera minni við beinleiðis tíðindi. Tíðindi, sum aðrir miðlar midla skjótari og betri.

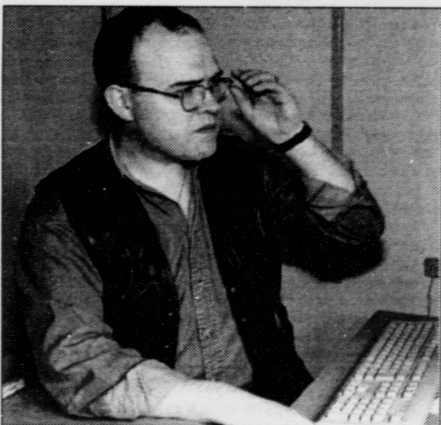
Reportasjur, bakgrund og kritiskar greinir. Skikkaðar meiningar frá skikkaðum fólkum. Færri fjákr dulnevnd lesarabræv.

Hegnislaga arbeiðdar greinir, har blaðfólkini fáa tíð at arbeiða við tilfarinum. Kvalitet í staðin fyri kvantitet. Eina grein til hvørt blaðið. Ella eina grein til annaðhvørt blaðið.

Trúvirði, tað er tað, blöð hava brúk fyri. Men tað fáa tey ikki við at telja greinir, men við at arbeiða við greinum. Hegnisligr blaðfólk. Blaðfólk- og leiðslur við framfýsni og framskygni. Við journalistiskum „forståelse“.

Men ikki minst: Politiskt óheft blöð. Hundráð prosent óheft. Tíðin er langt síðani farin frá politiskum blöðum. Politiskar yvirfláa í dag uttan beinleiðis politisk málóg. Politiskt heft blöð doyggja. Um stutta tíð.

Tá er ikki brúk fyri trúvirði. Ikki á blöðunum.

Grækaris Djurhuus Magnusson, formaður í Føroya Blaðmannafelag, hugleiðir um fjölmiðlarnar